

σας με την έννοια ότι δεν φανερώνεται ριζική και βαθειά και ξεστή, ως θα ταίριαζε σε ποίηση του διαφαινόμενου και πύο πάνω αναφερόμενου παλμού. Όμως πρέπει να σημειωθεί, ότι η στήλη βλέπει και την τάση του Δ. Α. Καρατζά προς εξέλιξη μίας συνειδησης τέτοιας ριζικής και βαθειάς γλώσσας και την δύναμη του, πώς μπορεί σύντομα να φτάσει σ' αυτήν, καθώς φαίνεται κι από το τελευταίο ποίημα του βιβλίου του:

«Η σκουριασμένη φωνή πάνω στην πέτρα.
...
Κάτω απ' την πέτρα ή ζωντανή σάρκα της γής.
Λίγη βοήθεια ν' ανεβάσουμε στην πέτρα τη
(ζωή)
που μπορεί να ειπωθεί και σημαδιακό για τις
προσδοκίες που ή «Τόρια» έχει γ.α. μία ανα-
ζωγή της ποίησης στα πεδία των πύο πάνω
θεωρήσεων.

Α. Πασχαλάς

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΒΒΟΥΡΑΣ

(Ενθόμηση)

Ο θάνατος είναι άραγε μία κατάλυση; Είναι μία κατάρρευση; Όταν άφανίζεται το πρόσωπο προς το καθολικό είναι. Και είναι κατάρρευση. Δίνει τέλος στην αντίνομία και αντιμαχία του ώρισμένου που δρᾷ, προς το καθολικό που όλο τείνει στο αίτημα «της των πάντων ένωσης».

Αναμφίβολα ο θάνατος είναι κατάλυση. Καταλύει την ύψη και τη θέα, αυτά που είναι κάποια από τα όρια, που αντιθέτουν το πρόσωπο προς το καθολικό είναι. Και είναι κατάρρευση. Δίνει τέλος στην αντίνομία και αντιμαχία του ώρισμένου που δρᾷ, προς το καθολικό που όλο τείνει στο αίτημα «της των πάντων ένωσης».

Ετσι λοιπόν ο θάνατος γίνεται καταργητής των χωριστικών στοιχείων και της άμαχης του κόσμου και άρα δεν είναι ούτε χω-

ρισμός ούτε άπουσία. Μεσ' απ' αυτόν ανίσταται το υπάρχον, ή τελική και ουσίωδης ύπόσταση, χωρίς όρια, χωρίς τις αντίνομες ιδιότητες, άκραιωμένη και ένώνεται μαζί μας στο είναι.

Ετσι τελικά «οί νεκροί αναστήνονται» και ο θάνατος είναι δημιουργός ένωσης και κοινωνίας όριστικής και άνέκκλητης.

Ο Θεόφιλος Άνδρεά Κάββουρας ένώθηκε μαζί μας κατά ουσία ζωής στις 19 Μαρτίου. Η «Υδρία» και ο γράφων θυμίζουν την δουλειά του σαν δημιουργού μουσικής και σημειώνουν ιδιαίτερα τις πρόσφατες πραγματώσεις του, προσανατολισμένες στα βυζαντινά πρότυπα για μία καινούργια έκκλησιαστική μουσική της Όρθοδοξίας.

Α. Πασχαλάς

Η ΠΑΤΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Το έργο της Λαφρίας Άρτέμιδος

Στην άκρόπολη της Πάτρας υπάρχει ιερό της Λαφρίας Άρτέμιδος. Η όνομασία αυτή της θεάς είναι ξενική, κι από ξένο μέρος έχουν φέρει και το άγαλμα. Οί Πατρινοί δηλαδή άπόκτησαν το άγαλμα της Λαφρίας όταν έρμώθηκαν ή Κολυδώνια και ή υπόλοιπη Αιτωλία από τον αυτοκράτορα Αύγουστο, για να λάβουν μέρος και οί Αιτωλοί στο συνοικισμό της Νικόπολης, που βρίσκεται πάνω από το Άκτιο.

Κι άκόμη, τα περισσότερα άγάλματα από την Αιτωλία και την Άχαρνανία τα μεταφέρανε στη Νικόπολη, και στους Πατρινούς ο Αύγουστος έδωσε και το άγαλμα της Λαφρίας, μαζί με άλλα λάφυρα από την Καλυδώνια. Το άγαλμα αυτό και σήμερα άκόμη το τιμούν οί Πατρινοί, στην άκρόπολη.

Λένε ότι ή όνομασία «Λαφρία» της θεάς βγήκε από τ' όνομα κάποιου Φωκέως. Ο Λάφριος δηλαδή, ο γιός του Κασταλίου — ο Καστάλιος είχε πατέρα το Δελφό — εγκαθίδρυσε στους Καλυδωνίους το παλαιό άγαλμα της Άρτέμιδος και, καθώς λέγουν έκτινοι, με το

πέραςμα του χρόνου ή όργη της Άρτέμιδος, για τον Οϊνέα, έγινε ελαφρότερη για τους Καλυδωνίους. Αυτό τους άρέσει να λένε ότι είναι ή αίτία της όνομασίας της θεάς.

Το άγαλμα παρουσιάζει κυνηγό τη θεά, είναι χρυσελεφάντινο και το κατασκευάσαν οί Ναυπλᾱκτιοί Μέναιχμος και Σοίδας. Αύτοι δεν ήταν πολύ νεώτεροι απ' τον Κάναχο το Σικυνώνιο και τον Κάλωνα τον Αιγινίητη — έτασ υποθέτουν.

Κάθε χρόνο οί Πατρινοί γιορτάζουν τα Λάφρια, για να τιμήσουν την Άρτεμη. Σ' αυτή τη γιορτή θυσιάζουν μ' ένα ιδιαίτερο τρόπο, του τόπου τους. Εύρω από το βωμό τοποθετούν κυνικά, ξύλα όρθια, κλωρά άκόμη, δεκαέξι περίπου πήχες το καθένα. Πάνω στο βωμό, μέσα στον κύκλο, τοποθετούν τα πύο ξερά ξύλα, και όταν γίνεται ή γιορτή, βάζουν τρόπο ν' άνεβαίνουν εύκολώτερα στο βωμό ρίχνοντας χώμα στα σκαλοπάτια του. Στη γιορτή, πρώτα σχηματίζουν πομπή λαμπρότατη, για να τιμήσουν την Άρτεμη, ύπου ή παρθένος έέρεια έρχεται τελευταία, πάνω

σὲ ἄρμα, πὺν τὸ τραβοῦν ἐλάφια. Τὴν ἄλλην μέρα κάνουν ὅσα συνηθίζουν στὶς θυσιές, καὶ δείχνουν στὴ γιορτὴ ἴση φιλοτιμία καὶ ἡ ἐπίσημη πόλη καὶ οἱ πολῖτες ξεχωριστά. Ρίχνουν δηλαδή, στὸ βομὸ ζωντανὰ πτηνὰ φαγώσιμα καὶ σφάγια διάφορα, καὶ ἀκόμη ἀγριογούρουνα καὶ ἐλάφια καὶ ξαρκάδια. Ἄλλοι ρίχνουν τὰ μικρὰ λύκων καὶ ἀρκουδῶν, καὶ ἄλλοι τὰ μεγαλύτερα θηρία. Ἀκόμη, τοποθετοῦν πάνω στὸ βομὸ καὶ καρποὺς ἀπὸ ἡμέρα δέντρα, καὶ μετὰ ἀνάβουν τὰ ξύλα. Τέτοιες στιγμὲς ἔτυχε

νὰ δῶ καὶ ἀρκουδες καὶ ἄλλα διάφορα ζῶα, ἄλλα ἀπὸ τὴν πρώτη ὁρμὴ τῆς φωτιᾶς νὰ ἀναγκάζονται νὰ ξεφεύγουν μακριὰ ἀπὸ τὰ ξύλα, καὶ ἄλλα νὰ ξεφεύγουν μὲ τὴ δύναμη. (Τὰ ζῶα αὐτὰ τὰ ξαναφέρνουν στὴ φωτιά αὐτοὶ πὺν τὰ εἶχαν τοποθετήσει στὸ βομὸ). Κι ὅσο δὲ θημοῦνται κανέναν νὰ πληγώθηκε ἀπὸ τὰ θηρία.

(Παυσανίου «Ἀχαϊκά», κεφ. 18, 8—13)

Μετάφραση: Κ. Εὐδ. Ἀθανασόπουλος

Ἱστορία — Ἱστορίες

Κάθε φορὰ πὺν ἀνατρέχω στὴν Ἱστορία τῶν Πατρῶν τοῦ Σ. Θωμοπούλου ἢ στὸ Ἱστορικὸ Λεξικὸ τῶν Πατρῶν τοῦ Κ. Τριανταφύλλου, ἀναλογίζομαι τὴν ἐκπληξὴ ἐκείνων, πὺν ἔχουν γὰρ τὴν Πάτρα, ὅσα ἔχουν πληροφρηθεῖ ἀπὸ μιὰ γενικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, καθὼς βλέπουν, πᾶνοντας γιὰ πρώτη φορὰ στὰ χέρια τους αὐτὰ τὰ δυὸ βιβλία, τὴν ἔκτασιν πὺν καταλαμβάνει στὸν Ἱστορικὸ χῶρον ἡ ἰδιαίτερη Ἱστορία τοῦ τόπου μας. Ἡ ἔκτασις αὐτὴ δὲν προσδιορίζεται μόνο ἀπὸ τὴ μακρόχρονη Ἱστορικὴ ζωὴ τῆς Πάτρας, οὔτε ἀπὸ τὰ γεγονότα πὺν σὺν ἑλληνικὴ πόλιν τὴν ἐντάσσουν στὸ εὐρύτερο Ἱστορικὸ πλαίσιο. Προσδιορίζεται ἀπὸ τὰ συμβάντα ἐκεῖνα πὺν ἔχουν χαραῖξει τὴν ξεχωριστὴ Ἱστορικὴ φυσιογνωμίαν τῆς πόλης, πὺν ἀνήκουν στὸ δικό της κόσμον, προέρχονται ἀπ' αὐτὸν, εἶναι ἡ Πάτρα. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν μιὰ ἐθνικότητα καὶ μιὰ ἀτομικότητα. Τὸ ἴδιο καὶ οἱ πόλεις. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν φρόνημα ἀλλὰ καὶ χαρακτήρα. Οἱ πόλεις ἔχουν τὴν ἑλληνικότητά τους καὶ τὴ φυσιογνωμίαν τους.

Ὁ ἰδιαίτερος χαρακτήρας κάθε πόλης εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς δικῆς της ξεχωριστῆς Ἱστορικῆς ζωῆς, πὺν γιὰ νὰ διαγραφῇ τέτοια μέσα στὸ χρόνον χρειάζονται πολλά. Πόσα καὶ ποιά, μᾶς τὰ ἀποκαλύπτει ὁ Ἱστορικός, ὅταν ἔχει τὴν εὐαισθησίαν νὰ τὰ ἐντοπίζει, νὰ τὰ συνδέει μὲ κάποια σχέση, ὅταν δὲν εἶναι ἀφηγητὴς καὶ μόνον. Γιατὶ ὁ πραγματικὸς Ἱστορικός βυθίζεται στὴν ψυχὴ τῶν γεγονότων, ὅπως ὅσοι ἀναλαμβάνουν ρόλους στὴν Ἱστορία — ἄτομα καὶ λαοὶ — βυθίζονται στὸν ἑαυτὸν τους γιὰ ν' ἀποκτήσουν αὐτοσυνειδησίαν γιὰ τὸ ἔργον πὺν ἔχουν νὰ ἐπιτελέσουν. Γιὰ κάθε λαὸ ἢ γνῶσιν σὲ βάθος τῆς Ἱστορίας του εἶναι ὅτι γιὰ τὸ ἄτομον τὸ «γνῶθι σαυτὸν».

Ἡ γεωγραφικὴ θέση, οἱ παραδόσεις, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα πὺν διαφέρουν ἀπὸ τόπον σὲ τόπον, ἢ ξεχωριστὴ Ἱστορικὴ μοῖρα κάθε κομματοῦ γῆς, στάθηκαν ἀποφασιστικοὶ παράγοντες στὴ διαμόρφωσιν ξεχωριστῆς, γιὰ κάθε μέρος τῆς Ἑλλάδας, φυσιογνωμίας. Ὅταν λέμε «ἑλληνας» ὁ νοῦς μας πηγαίνει ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρην τῆς Ἑλλάδας ὡς τὴν ἄλλην. Δὲν εἶναι ὅμως μεταξὺ τους οἱ ἴδιοι οἱ Μακεδόνες, οἱ Κρητικοί, οἱ Μωραῖτες, οἱ Στερεοβλαδίτες, οἱ Ἑπτανήσιοι,

οἱ Δωδεκανήσιοι κλπ. Ἐτοί δὲν εἶναι ἴδιες πόλεις ἢ Καστοριά, τὸ Ναύπλιο, ἢ Ζάκυνθος, ὁ Πειραιᾶς, ὁ Βόλος, ἢ Πάτρα. Τόσο ἡ φυσιογνωμίαν τους, ὅσο καὶ ἡ Ἱστορία τους ἔχουν σχηματιστεῖ ἀπὸ πλήθος παραγόντες.

Ὅση, λοιπόν, σημασία ἔχει γιὰ ἕναν Ἕλληνα ἡ γνῶσιν τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, ἄλλη τόση ἔχει γιὰ κάθε πατρινὸ ἢ Ἱστορία τῆς Πατρῆς. Ἡ Ἱστορικὴ γνῶσιν γενεὰ βοηθάει τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως. Οἱ τοιαύτῃς Ἱστορίαι φωτίζουν αὐτὴ τὴν εὐαίσθητη πτυχὴ, πὺν διαχωρίζει τὸ λαὸ σὺν σύνολον ἑνὸς ἔθνους, ἀπὸ τὸ ἄλλο. Οἱ Ἕλληνες εἰδικὰ διαθέτουν ξεχωριστὴ εὐαισθησίαν σὲ ὅτι ἔχει σχέση μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ καθενὸς σὺν Δημότη, γιὰτὶ ἀνέκαθεν, οἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος εἶχαν τὴ δικὴν τους Ἱστορίαν καὶ μιὰ δραστηριότητα. Ἐξώχωρα ἀπὸ τὸ ὅλον τους στὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος. Εἶχαν τὸ δικὸν τους πολιτισμὸν, δικούς τους ἥρωες, αἵσθημα αὐτοτέλειας καὶ ὑπερηφάνειας.

Σὲ μιὰ πόλιν πὺν ζοῦμε, κάνουμε καριέρα. παίρνουμε ἀπ' αὐτὴν καὶ δίνουμε, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σταθοῦμε ξένοι ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν της, τίς παραδόσεις της, τὴ μοῖραν της. Ἐτοί, μὲ τὸν ἕνα τρόπο ἢ μὲ τὸν ἄλλον, κάποια ἐνέργειά μας θὰ εἰσχωρήσει στὸ ρυθμὸ τῆς ζωῆς της. κάποια θέση μας θὰ στηρίξει κάτι πὺν πρέπει νὰ γίνῃ ἢ θ' ἀρνηθῇ κάτι πὺν δὲν ταυρίζεται. Γιὰ νὰ λάρουν ὅλα τὴ σωστὴν τους θέσιν πρέπει νὰ συνειδητοποιήσουμε αὐτὸ πὺν κάνουμε, πρᾶγμα πὺν δὲν εἶναι μόνον ζήτημα καθαρῆς συνειδήσεως — ἀνιδιοτέλειας, εὐαισθησίας, τόλμης — ἀλλὰ καὶ φωτισμένης ἀπὸ βαθειὰ γνῶσιν. Θα τελοθετηθῶμε μὲ Ἱστορικὴ συνείδησιν στὸν καιρὸ πὺν ζοῦμε, ἔξερουμε τί ἔχουμε βρεῖ. τι πρέπει ν' ἀφήσουμε. Μοιραία εἴμαστε ταγμένοι σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο. Κι ἡ ἀδιαφορία ἀκόμη θ' ἀφήσει τὸ δικὸν της ἔχνος στὴ φυσιογνωμίαν τῆς πόλης. Τίποτε δὲν εἶναι χωρὶς σημασία.

Κατὰλήξει: Νὰ ἐνθαρρυνθῇ ἡ συγγραφὴ τῆς Ἱστορίας κάθε τόπου χωριστά. Ἡ μελέτη τῆς μ' αὐτὸ τὸ πρῶμα νὰ εἰσάχῃ στὸν κύκλον τῶν ἀναγνωσμάτων. Νὰ πυκνώσῃ ἢ ἰλὴν τῆς σχολικῆς Ἱστορίας καὶ νὰ προστεθῇ ἡ Ἱστορία τῆς πόλης ἢ τῆς περιοχῆς τοῦ σχολείου.

Δημήτρης Κάδδουρας